

Prøve i Dansk 3

November-december 2023

Skriftlig del

Teksthæfte

Læseforståelse 2

Delprøve 2A: Nye ledere har ofte
udfordringer på jobbet

Delprøve 2B: Datasikkerhed

Delprøve 3: Mange vælger at studere
humaniora

Der er et teksthæfte og et opgavehæfte.
Læs først instruktionen i opgavehæftet.

- Hjælpemidler: Ingen
- Tid: 65 minutter

Nye ledere har ofte udfordringer på jobbet

Overgangen fra at være almindelig medarbejder til at være leder er svær for mange. Det kan både Mette Dalgaard og Henriette Friis bekræfte. Begge var i midten af tredive, da de gik fra at være almindelige sygeplejersker med ansvar for den daglige pasning og pleje af patienter til at være afdelingssygeplejersker med ansvar for at lede og fordele arbejdet. Fra at have været mest optaget af deres egne opgaver, skulle de nu pludselig til at fokusere på deres kollegers faglighed og fastsætte rammerne for deres arbejde.

”Jeg havde egentlig regnet med, at den største udfordring ville være, at jeg skulle være leder for mine tidligere kolleger og lære at navigere på en ny måde i alle de sociale relationer, jeg havde opbygget gennem ti år som sygeplejerske på afdelingen,” fortæller Mette. Det er en almindelig bekymring for mange, som bliver ledere i den samme virksomhed, som de er rekrutteret i. Men ofte viser det sig, at frygten er ubegrundet. ”Det voldte faktisk ikke de store problemer, da det kom til stykket. Til gengæld savnede jeg nogle kolleger, jeg kunne sparre med om min nye rolle. Jeg følte i starten, at jeg stod meget alene med mine tanker og overvejelser om ledelsesarbejdet.”

Manglende støtte og opbakning i den nye rolle kan Henriette tale med om. ”Jeg er helt enig i, at kollegial sparring er vigtigt,” fortæller Henriette. ”Jeg havde som sygeplejerske et godt samarbejde med mine kolleger, men jeg har savnet nogen at sparre med om mit arbejde som leder.” Henriette under-

streger dog, at det for hende var noget andet, der var hovedproblemet, da hun blev afdelingssygeplejerske. ”Som afdelingssygeplejerske har man altså også selv en leder, og det er helt centralt, at den leder er tydelig omkring ens arbejdsopgaver, og det var min leder ikke. Derfor følte jeg i starten, at jeg skulle stå for det hele for at leve op til mit ansvar som leder – for eksempel også økonomi, opkvalificering af medarbejdere og kortere indlæggelsestider, selvom det faktisk er områder, der slet ikke hører ind under mit ansvarsområde.”

I Henriettes tilfælde endte det med en længerevarende sygemelding. Under sin sygemelding fik hun en ny leder, der var mere tydelig omkring hendes arbejdsopgaver og ansvarsområder. Han sendte hende også på et såkaldt førlederkursus, selvom hun allerede var leder. ”Der lærte jeg både noget om vigtigheden af at forlange klare retningslinjer fra sin leder og noget om at opsøge kollegiale fællesskaber. Det kursus ville jeg gerne have været på noget tidligere.”

Det er blevet sagt, at man som ny leder hurtigt må lære at svømme, hvis man ikke vil synke til bunds. Den erfaring har de fleste nok gjort sig, og de fleste har naturligvis begået nogle begynderfejl undervejs. I Mettes tilfælde handlede det blandt andet også om at balancere arbejde og privatliv. ”Jeg tror, enhver ny leder er mere eller mindre indstillet på at arbejde meget, særligt i starten, hvor man er uerfaren og gerne vil bevise over for sig selv og andre, at man kan klare opgaven,” siger hun. ”Jeg

kom derfor også til at påtage mig for mange opgaver, så jeg arbejdede langt mere end 37 timer om ugen.”

”Jeg måtte relativt hurtigt erkende, at jeg ikke kunne klare at arbejde så meget, og at jeg måtte blive bedre til nogle gange at slippe kontrollen. Og afdelingen gik jo ikke i stå, fordi jeg trak mig lidt og i stedet bad medarbejderne klare flere opgaver selv. Alle kan undværes, i hvert fald en gang imellem.”

Henriette arbejdede også for meget i begyndelsen, og det skyldtes ikke alene de manglende rammer for hendes arbejde. ”Jeg havde også store ambitioner om at ville ændre både arbejdsgange, organi-

sationskultur og arbejdsforhold, fordi jeg af egen erfaring vidste, at sygeplejerskernes hverdag er presset,” fortæller Henriette. ”Men det gik ikke som håbet, for jeg var ikke god nok til at inddrage mine medarbejdere i mine beslutninger. De forstod ikke altid, hvor jeg ville hen med mine ideer. Jeg endte derfor med at lave for mange opgaver selv. Men det gør jeg ikke mere. Nu sørger jeg for fra starten at inddrage alle medarbejdere i beslutningerne og for at få fordelt alle arbejdsopgaverne.”

Både Mette og Henriette har i dag fundet sig til rette i deres nye rolle. De trives begge med at have indflydelse og ansvar for medarbejdere – også selvom det ikke altid er lige let.

Datasikkerhed

Hver dag bruger de fleste mennesker internettet på en eller anden måde, både på arbejdet og hjemme i privaten. Nogle gange er det en almindelig pc, der bliver brugt, men det kan lige så godt være en smartphone, en tablet eller et ur.

1

For mange unge mennesker er en verden uden internet faktisk helt utænkelig. Det har derfor aldrig været vigtigere at bekymre sig om datasikkerhed, end det er nu, og det gælder både for privatpersoner og virksomheder. På nettet er der hackere fra hele verden, der er parate til at misbruge alle tænkelige slags oplysninger, hvis de kan: cpr-numre, MitID, oplysninger om konti og betalingskort, firmahemmeligheder m.m. For mange af disse it-kriminelle er svindel blevet en levevej. De laver ikke andet, og de er gode til det, de gør.

Men hvem har egentlig det primære ansvar for at opretholde en høj datasikkerhed? Er det forbrugerne, staten eller internetudbyderne? Nogle mener, det er internetudbyderne, fordi det er dem, der tjener penge på at levere adgang til nettet. Men den løsning er problematisk.

2

Desuden er det ikke alle, der har brug for den samme sikkerhedsstandard. Forskellige aktører på nettet har forskellige behov. Store multinationale virksomheder har nogle helt andre behov for beskyttelse end den almindelige borger. Hvis ikke borgere og virksomheder selv får lov til at vælge de sikkerhedsløsninger, der passer dem eller deres virksomhed bedst, men i stedet tvinges til at bruge en fælles standardløsning, så vil nogle brugere selvfølgelig få en beskyttelse, der er bedre end den, de har i dag.

3

Uklarheden om ansvaret betyder imidlertid ikke, at udbyderne kan fralægge sig ethvert ansvar. De bør være med til at sikre, at borgerne kender til risikoen ved at færdes på nettet og bliver bedre til at beskytte sig mod it-kriminalitet. Man kunne få brugerne til at fokusere endnu mere på at passe på deres data, end man gør nu. Man kunne også informere mere om mistænkelige mails og lignende, der nogle gange er i omløb.

Som almindelig internetbruger er der altså meget, man selv kan gøre for at undgå at blive offer for it-kriminalitet.

4

Dels er det en god idé at bruge både tegn, tal og bogstaver, så de forskellige kombinationer er så uforudsigelige som muligt. Dels er det en god idé at bruge forskellige adgangskoder til forskellige tjenester, så hackere ikke pludselig får adgang til alle ens data og tjenester. Desuden bør man beskytte sig med et godt antivirusprogram, både på sin computer og på alle sine andre digitale enheder. Det er dog lettere sagt end gjort. Der er nemlig mange seriøse leverandører af antivirusprogrammer på markedet, som er mere optaget af profit end af datasikkerhed. Et godt antivirusprogram skal ikke bare indeholde antivirussoftware. Det skal fx også indeholde et spamfilter, der kan sortere uønskede mails fra. Det skal også indeholde en firewall, der kan kontrollere adgangen til computeren udefra. Det kan alt sammen være svært at overskue, hvis man ikke er særlig it-interesseret. Man kan dog tjekke kvaliteten hos uafhængige testvirksomheder, hvor man kan læse gratis analyser og anmeldelser af blandt andet de antivirusprogrammer, man kan finde på nettet. Endelig er det også vigtigt altid at holde sine enheder opdaterede, gerne automatisk.

5

De fejl kan softwarefirmaet løbende rette gennem opdateringer. Der er således professionelle udviklere, der hele tiden arbejder på at forhindre uønsket adgang til brugernes enheder. Hvis man tillader automatiske opdateringer, så har man i det mindste gjort det sværere for it-kriminelle at gøre skade.

Mange vælger at studere humaniora

Mange danske unge vælger at studere en humanistisk uddannelse, (0) ... jobmulighederne og lønnen er dårligere end for unge med en teknisk uddannelse.

En undersøgelse fra ROCKWOOL-Fonden viser, at der generelt er flere jobmuligheder for unge med en teknisk uddannelse end unge med en humanistisk uddannelse. (1) ... begyndte knap 6.000 unge på en humanistisk bacheloruddannelse i 2021, mens knap 3.000 unge begyndte på en teknisk bacheloruddannelse. Man kan synes, det er (2) ... med denne fordeling. Ikke blot på grund af jobmulighederne, men også fordi nyuddannede med en teknisk uddannelse ofte får en højere løn end nyuddannede med en humanistisk uddannelse.

Der kan være gode grunde til, at jobmuligheder og løn ikke er mere afgørende for danske unges valg af uddannelse. Det kan fx være en (3) ... det danske velfærdssamfund. Det mener Charlotte Rønhof, der er underdirektør hos Dansk Industri. Hun forklarer, at danske unge er i en anden situation end unge fra mange andre lande. Danske unge er nemlig ikke så afhængige af straks at få et arbejde med en høj løn efter endt uddannelse for at have en god levestandard. For eksempel er uddannelse gratis, og studerende kan få SU, og efter endt uddannelse kan man som nyuddannet også modtage dagpenge.

Den forholdsvis lave søgning til de tekniske bacheloruddannelser er et problem, for der er faktisk mangel på unge med den type uddannelse. Hvis man skal have flere unge til at søge ind på en teknisk uddannelse, er der forskellige muligheder. Man kan fx (4) ... antallet af studiepladser

på uddannelser med høj ledighed blandt nyuddannede. Flere, der egentlig ønskede at studere en humanistisk uddannelse, ville så være nødt til at vælge et andet studium. Man kunne også helt lukke nogle uddannelser. En uddannelse som filosofi udbydes fx fem steder i landet, selvom der er høj ledighed blandt nyuddannede. Charlotte Rønhof mener, at det er et forsøg værd, selvom ingen af de to initiativer kan (5) ..., at de unge, der normalt ville vælge en humanistisk uddannelse, ville vælge en teknisk uddannelse. Der kunne faktisk være en (6) ... for en uddannelse som filosofi ved, at den blev udbudt på færre universiteter. På den måde ville der komme flere penge, flere studerende og et bedre studiemiljø på de uddannelsessteder, der er tilbage.

Det er ikke alle, der er enige i, at man skal prøve at tilpasse udvalget af uddannelser efter det behov, der er i øjeblikket. Det gælder fx David Budtz Pedersen, professor ved Institut for Kommunikation og Psykologi på Aalborg Universitet. Han (7) ..., at det ikke er muligt at forudsige, hvad der sker i fremtiden. Vi kan derfor ikke vurdere, hvilke behov der kommer til at opstå. For ikke så mange årtier siden mente de fleste nok ikke, at det var relevant at læse kinesisk, mens de fleste er af den modsatte opfattelse i dag.

Og der er måske noget, der tyder på, at der godt kan blive brug for flere med en humanistisk uddannelse i fremtiden. Der bliver nemlig ansat flere og flere humanister i private virksomheder, fx i it-virksomheder. Det skyldes (8) ..., at de kan bidrage med viden om menneskelig adfærd i mødet med teknologi, da humanister kan tænke i brugervenlighed, og hvordan teknologi kan påvirke vores samfund.